

Universitätsbibliothek Wuppertal

Linguarum Vett. Septentrionalium Thesaurus Grammatico-Criticus Et Archæologicus

Hickes, George

Oxoniae, 1705

Caput secundum. De articulis

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1559)

quacum baurias; quomodo ergo, *vir bone, potes habere aquam vivam. Secundum populi opinionem non es major Iacobo, qui dedit nobis fontem. ***** qui bibit ex hac aqua, hic ***** qui autem biberit ex mea aqua, Deus in aeternum in ejus pectore cum deliciis ***** Domine, supplico tibi, ut mihi des hanc aquam, ut non amplius huc quotidie curram sitibunda mulier. [dicit ei Jesus] tu autem vade, & voca dominum tuum virum. Sic respondit illa. ut viverem, virum non habeo. Novi verum esse, quod dicis, te non habere virum, quinque enim viros habuisti omnino, ut possis certus esse, te quendam nunc habere, qui non est tuus. Domine videris majores nostri in hoc monte adoraverunt, nostri antiqui cognati hic gratiam quaesiverunt, etsi contradicant qui adorant [manent] in Hierusalem.*

XI. Notet etiam lector *Anglo-Saxonicae* linguæ peritus, *Francos Anglo-Saxonum* A in EI plerunque mutare. sic pro an, unus, scribunt ein. Pro ban, os, ossis, bein. Pro dal vel dæle, pars, deil. Pro gast, spiritus, geist. Pro ham, domus, heim. Pro lað, detestabilis, leid. Pro man, malus, mein. Mutant etiam *Anglo-Saxonum* T, in Z vel S; ut in thaz vel thas, pro that. hiz, his, iz, is, pro hit. ziohan, ducere, pro teohan. ze, zi, zo, ad, pro to. puz, puteus, pro pýt. zaharin, pro tæherum, lachrymis. gezelt, pro getelt, tentorium. heizan, pro hetan vel hætan, jubere.

CAPUT SECUNDUM.

De Articulis

I. **A**RTICULUS, ut cum *Grammaticis* loquar, est vel definitus, vel indefinitus.

II. Articulus definitus est pars orationis, quam è pronominum penuario mutuatur *Franco-Theotisci* ad determinandam vagam & incertam nominis substantivi significationem, sive ad denotandam rem aliquam certam, vel designandam alicujus rei excellentiam.

III. Triplex autem est articulus definitus. Masculinus, foemininus & neuter. Masculinus ther, der, den, dir, thie, the, se. Foemininus thiu, diu, thie, the, tha. Neuter thaz, thas, that; & sic declinantur.

Numerus singularis.

N. † Ther, der, dir, den, thie, the, se, hic, i.	N. Thiu, diu, thie, the, tha, hæc, i.	N. Thaz, thas, that, hoc, tó.
G. Thes, des.	G. * Thero, therro,-u, thiro, thirro,-u, thera, theru, ther, dera, der.	G. Thes.
D. Themo, demo, them, dem, tham.	D. * Thero, therro,-u, thiro, thirro,-u, thera, theru, ther.	D. Themo, them, & thiu.
Acc. Then, thene, thena.	Acc. Thiu, diu, dia, thie, the, tha.	Acc. Thaz, thas, that.
Abl. Themo, demo, them, dem, tham.	Abl. ut gen. & dat.	Abl. Themo, them.

Exempla generis masculini.

Nom. Ther, der, dir, den, thie, the, se. Thuo ther cuning gelaz upho finemo stuole, cum rex sederet in folio suo. w. 16. Ther stanc thines mundes is samo ther fuoten ephelo, odor oris tui est sicut suavius pomorum. w. 137. Niet te mer than ther mano jeht lightes hauet van himo selvemo, non magis quam luna aliquid lucis à seipsa habet. w. 116. Hic notet lector quod †† mano lunam significans in Francico sermone est masculini generis, ut & sunna solem significans foeminini; sequitur enim in loco citato, also thiu sunna, sicut sol. Ther min dilectus, ther verus Solomon, ther mit finemo dootha luona hauet gemachot inter Deum & hominem, dilectus ille meus, ille verus Solomon, qui reconciliationem fecit inter Deum & hominem. w. So dede imi Got also dir gollsmiit düt, ita cum illis Deus, sicut aurifaber, egit. S. Ann. Zin Duringen du dir fiddi was, Thuringis tunc moris erat. S. Ann. Was iru den sun drut, erat ei filius charus,

† Articulus Germanicè declinatus sic se habet:			** Poeticè therero & therera: quam engil ir himile, braht er therera uuorolti diuri si arundi. venit angelus ex caelo, portavit ad mundum tam gratum nuncium. Ofr. kuning therero liuto, rex populi. Ofr. †† Vide Grammaticam Anglo-Saxonicam, cap. IV. regula 27.
Nom. Der.	Nom. Die.	Nom. Das.	
Gen. Des.	Gen. Der.	Gen. Des.	
Dat. Dem.	Dat. Der.	Dat. Dem.	
Acc. Den.	Acc. Die.	Acc. Das.	
Abl. Dem.	Abl. Der.	Abl. Dem.	

Otfrid.

Otfrid. Ina thie kefar tharod fon Rumuburg riki thiodan fatta, *illum ibi imperator Romanus regem constituit*, C. C. Nu thie cuning, *nunc rex*. thie helago gest, *sanctus spiritus*. C. C. Tho antlingenti thie engil, *tum respondens angelus*. Tat. cap. 11. 9. The foud anthabda thena man; ant thar hie on if muode bigan andradan, *fluctus hominem sustinuit, usque dum in animo timere cepit*. C. C. Thuo sprak im aft the helago Crist, *tum sanctus Christus illi respondit*. C. C. Se articulus *Anglo-Saxonicus* non raro occurrit in C. C. Thuo balg ina se bilcop, habda bit-tran hugi, *tum iratus est summus sacerdos, & habuit amaram cogitationem*. Nu habit thit leoht ageban, quat hie, Herodes se cunning, *nunc, dixit ille, Herodes rex hanc lucem reliquit. i. e. mortuus est*. Hoc autem a lectore notatu non indignum est, linguam *Anglo-Saxonicam* articulum ther, þær, à *Francica* itidem mutuari, ut Gramm. *Anglo-Sax.* cap. 11. reg. 2. docuimus, adeo cognatæ linguæ par pari referre gaudent, & invicem gratias reddere.

Gen. Thes, des. fino thaz bedde thes cuninges Salemonis, *en lectum regis Salomonis*, w. fo is kuman thiu heyderhed thes heyligan geloûuan ouer al thie wereld, *sic sanctæ fidei serenitas venit super totum mundum*, w. Des rebefnites zit ist hiè, *tempus amputationis* (amputandi vineas) adest. w. Lofe unsih fone des tiufelis chorungen, *libera nos à diaboli tentationibus*. Otfridus apud Lamb.

Dat. Abl. Themo, them, tham. Min wino is gelich themo hindkaluo, *similis est dilectus meus hinnulo*. w. Forstuntun fan themo uuerte, *intellexerunt de verbo*. Tat. vi, 5. Thic kundent themo liude thie ruode mines bluodes thar mide icg sie verloofda, *qui indicant populo ruborem sanguinis mei, quocum illos redemi*. w. Witer themo diuuel, *contra diabolium*. w. Thiu meniga *fideliu* is gelich themo geize cortare, *congregatio fidelium est similis caprearum gregi*. w. Fan them anagine, à *principio*, C. C. Thuo uuarth thar gesamnod te them uuihe filo uerodes, *tum congregata est in templo magna multitudo hominum*. C. C. Sie slugen iri gezelte an dem berge Suedo, *fixerunt tentoria sua in monte Suedo*, S. Ann. Thar fundun fia enna cuninges thegan under tham uueroda, *invenerunt illic unum regis (Christi) discipulum*. C. C. Van themo graua ze himolo, à *sepulchro ad cælum*. w. Under themo aphelderbouma, *sub malo*. w. mit themo besigatadin brunnen, *cum fonte signato*. w. Bezzere sint thine spune themo wine, *meliora sunt ubera tua vino*. w. Fon demo, ih jû quad, *de quo vobis dixi*, Tatian. Suntir irlose unsih fona demo ubile, *sed libera nos à malo*. Otfr. apud Lamb. Occurrit etiam thiro vel thero: gisentit uuard engil zi thiornun gimahaltere gommanne thiro namo was Ioseph, *missus est angelus ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph*. Tat. III, 1.

Acc. Thene, thena, then. Thie the Christanheyd cunnan beskirman with thene diuuel, *qui Christianam ecclesiam possunt defendere contra diabolium*. w. Thuo uuarth thiu tid cuman the thar gitald habdun uuisa man mid uordun thar scolda thena uuih Godas Zacharias bisehan, *tum adfuit à sapientibus prædictum tempus, quo Zacharias templum dei viseret*. C. C. An thena uuih, *in templum*. C. C. Ich meinoda then wingardon ther thie menigo thos liudes heuat. *intelligebam vineam multitudinem populi habentem*. w. Nemet then kelih ouh nu zi ju, *accipite jam & calicem vobis*. Otfr. apud Lamb. Thurh then uuizagen sus quedantan, *per prophetam sic dicentem*, Tat. cap. v, 9.

Exempla generis fæminini.

Nom. Thiu, diu, thie, the, tha. Thiu *ecclesia* is cuman, *ecclesia venit*. w. Thiu genatha thines *evangelii* fuozer is than thiu *austeritas* thero ewo, *gratia tui evangelii dulcior est austeritate legis*. w. So thiu sunna, *sicut sol*. w. Thiu idis uuas bifangan an farlegarnisse, *mulier deprehensa erat in adulterio*. C. C. Diu himilifchi wunne, *cæleste gaudium*, diu gotheliche wunne, *divinum gaudium*, S. Ann. Thie thornina corona, *corona spinea*. w. Ne is uns thie natha niet versagat, *non nobis est gratia negata*. w. Ni gibit uns thaz alta, thaz diu jugund scolta. *non datura est nobis senectus, quod præstitisse debuit iuventus*. Otfr.

Gen. Thero, &c. stand upa van themo suozen slapho thero *contemplationis*, *surge à dulci somno contemplationis*, w. Thiu *austeritas* thero ewo, *austeritas legis*. w. Mich thero werelt verthruzet, *tædet me mundi*. w. Ef hie latat ina is muod spanan thar hie hit biginne thera gernean thiu im gigangan ni scal, *si sinat ipsum suum animum adeo applicare, ut illam tandem percipere incipiat, tum illam asequetur*. C. C. Thar uuas thes helthes hand mahal endi oc theru helagun thiernum Marium thera guodun, *ibi erant sponsalia herois ac etiam sanctæ virginis Mariæ illius bonæ*. C. C. Dazh izh zheicen si dera christenlichen geloube, *ut signum sit christianæ fidei*. Otfr. apud Lamb. That Godes bedde bewarent in thirro wereld thimsternisse thie *sancti doctores, lectum Dei in sæculi tenebris custodiunt sancti doctores*. w.

Dat. Abl. Thero, &c. Ze thero doupha, *ad baptismum*. w. Min wino is gelich thero reion, *similis est dilectus meus caprea*. w. Vore thero porte, *in portâ*. w. After thero burg, *per urbem*. w. Bi thero reyno, *per puritatem*. w. Thuo sprak eft uualdend Crist thero idis and-uurdi, *tum respondit Christus mulieri*. C. C. Thuo sagda nki Crist thero idis alomahtig opa non uordon, *tum dixit Christus Rex omnipotens mulieri*. C. C. Ther ouh unkufti ni habet in thero brufsti, *qui nihil incastum habet in pectore*, Otfrid. Wio mag thaz sin firlougnit, thaz himil thero woralti ougit, *quomodo hoc potest negari, quod cælum terræ ostendit*, Otfrid. Ni uuas

lang te thiu that man hobid brahta, endi ic thar thero thiornun forgab, *non longum erat, ante quam caput allatum erat, & adolescentulæ traditum.* C. C. Waz gifehestu in ther verhundeton, *quid vides in captivâ?* w. Inti this ist ther sehsto manod thera thiu thar ginennit ist unberenta, *& hic est sextus mensis illi, quæ vocatur sterilis.* Tatian. III, 8. In therru naht, *in nocte istâ.* Tat. CLXI, 2. Giuutun im thuo fuocan an ther uoostunia uualdandes suno Crist, *tum abierunt ad quærendum Christum Dei filium in deserto.* C. C. Van thero cribbon, van thero douphe, *à præsepi, à baptismo.* w. Van thero gaue minero hande, *ex dono manuum mearum.* w. Mit thero fuoze lines evangelii, *cum suavitate sui evangelii.* w. In thero douphe, *in baptismo.* Bim ich geboran van thero magath, *natus sum ex virgine.* w. Ob ir willit bekennin der burge anaginne, *si scire velitis urbis primordia,* S. Ann. Var tho sancta Maria thiarna thiu mara mit ilu joh mit minnu zi ther iru maginnu, *tum sancta Maria, virgo celebris, cum festinatione & amore profecta est ad cognatam suam.* Otrfr.

Acc. Thiu, &c. Uphferit thurg thiu wofte, *ascendit per desertum.* w. Ande thero thorninan coronam thie himo Judaica Gens uphazza, *& corona spinea, quam Judaica gens illi imposuerunt.* w. Thie thornina coronan thie druog her gerno thurg juueren willan, *corona spinea, quam ille vestri causâ sustinuit.* w. Thaz bezeychnet thie hoghen, and thie *incomprehensibilem majestatem Christi, quod significat altam, & incomprehensibilem majestatem Christi.* w. Ich weyz nu in fide & spe the genatha, the min noch beydet in re, *expecto nunc in fide & spe gratiam, quæ me manet in re.* w. Vane himile gaf her in diu craft daz si ubir-wunden diu heidenskapht, *à celo dedit illis virtutem, ut vincerent paganismum.* S. Ann. Unde in dia chorunga ne leitist du unsih, *& ne nos inducas in tentationem.* Otrfridus apud Lambecium.

Exempla generis neutri.

Nom. Thaz, &c. Also thaz hoied richtet *cætera membra, sicut caput dirigit cætera membra.* w. Nu is thaz ungewedere thero *infidelitatis fure, nunc præterit infidelitatis tempestas.* w. Sino thaz bedde thes kuninges, *ecce lectum regis.* w. Thaz eyno is auor ze merchene, thaz that erist vers hored *ad ecclesiam de gentibus congregatam, hoc unum vero observandum est, quod primus versus spectat ad ecclesiam, &c.* w. Wanda gescriven is thaz that middelothie thes disches mit minnon geslichtat sie, *nam scriptum est, quod medium mensæ cum charitate lævigatum est.* Also thaz veld ungeerid, thie bluomen berid, *sicut incultus ager, qui flores fert.* w. Tho uuard irfullit thiu zit thas saliga thiu alta thas kind tho beran scolta, *impletum est tempus, in quo beata senex puerum pareret.* Otrfr. That menda mahtig Crist barno that besta, thuo hie that bli-thi sprak huo thar te them uuingardon uurohtion quamun, *Christus omnipotens, optimus ille hominum, hoc intelligi voluit, dum parabolam illam de operariis in vineâ loqueretur.* C. C. That mendun thia uuûruhteon thia an them uuingardon: adro an uhta arbidlico uuerc bigunnun endi thuru uonodun forth erlos unt aband, *operarii in vineâ hoc significarunt: alii in diluculo magnoperè laborare cæperunt, & ad vesperam usque manserunt fortes.* C. C.

Gen. Thes.

Dat. Abl. Themo, them, thiu. Thuo giuuet im uualdand Crist forth mid thiu folcu innan Hierusalem, *tum Christus dominus profectus est cum populo ad Hierosolimam.* C. C. Mid thiu Godes barnu, endi mid thero guodun thiornan, *cum Dei filio, & bonâ virgine.* C. C. Si sprachun filu blide zi themo saligen uuibe, *valde gaudentes responderunt beatæ femine.* Otrfridus.

Acc. Thaz, &c.

Numerus pluralis communis omnium generum.

IV. N.* Thie, the, thiu, thio, thia, thea, tha, thu, dea. G. Thero, therro, there, ther, der. D. Then, them, them, dem, den. Ac. Thie, the, &c. Abl. Then, them, them, dem, den.

Nom. Thie, &c. Thaz thie diere gerno in thero hoghe sint, *quod feræ alta affectant.* w. Thie cancelli miserationis. w. Thuo thie parentes thus quathan, *dum parentes sic locuti sunt.* w. Thie bittera figon, *amari ficus.* w. Thie wingardon bluoyent, *vineæ florent.* w. Thie legalia præcepta, thie angelica præsidia. w. Kunde mir war the *veræ fidei doctores sint.* w. So thu van him gelernes lo ne werthent thine *auditores oves, the justos bezeychnet, sun der hædi the peccatores bezeychnent, adeo ut ab illis discas, sic tui auditores non sunt oves, qui justos significant, sed hædi, qui peccatores significant.* w. Thiu wiif sint *fragilioris sexûs, than thie man, feminae sunt fragilioris sexûs, quàm viri.* w. Ze thiu thaz thiu wiif samfto ze themo dische uph getredan muga, *ed ut mulieres facile ad mensam ascendant.* w. Ich bim salo famo thiu hereberga Cedar, and ich bim auor wathelic famo thiu gezhelt Salomonis, *nigra sum sicut tabernacula Cedar, sed formosa sum sicut tentoria Salomonis.* w. Thiu gesperre, *tigna.* Thiu getauela, *laquearia.* w. Matheus endi Marcus so uuarun thia man hevana, *Matthæus & Marcus, sic appellati erant homines.* C. C. Thio in uns gifulta sint, *quæ in nobis completa sunt.* Tat. proem. 1. Dit sint dae tyaen wird, *hæc sunt x. verba, ep. decal.* Thea liudi stuodun umbi that helaga hus,

* Germanice. N. Die. G. Deren i der. D. Denen i den. Acc. Die. Abl. Denen, vulgò den. *populus*

populus circum steterunt sanctam domum. C. C. Thar gifran ik that sia thu berehtun gifcapu mariun gimanodun, *ibi, ut ego rescivi, manifesta mandata nobiles illos monuerunt. C. C.*

Gen. Thero, &c. Withene thine zigan bi then herebergan thero herdon, *pasche hœdos tuos juxta tabernacula pastorum. w.* Will ich jemer gehugan thero finero micholen genathan, *semper memor ero illius magnorum favorum. w.* Thero allero jegelich hauet sin fuerd an handon, *quisque omnium habet, i. e. singuli habent gladium suum in manibus. Thero Apostolorum prædicatio. w.* Samo thaz coter thero scorenon scaphon, *sicut grex tonsarum ovium. w.* Ich bini veld bluome, and lilia therro dala, *ego flos campi, & lilium convallium. w.* Thero allero jegelich ne scal sin fuerd van finemo thike niet lazan, *nemo omnium suum gladium à femore suo dimittet. Therro ther ein ze anderen mutuâ charitate cobærent, Horum alter alteri mutuâ, &c. w.* Nah themo spore there herdnissen, *post vestigia gregum. w.* Also thiu binda ze samene thinguet thie maniga ther lokko, *quemadmodum vitta simul vincit multitudinem capillorum. w.*

Dat. Abl. Thie sint gelich then scorenen scaphon, *qui similes sunt tonsis ovibus. w.* Withe- ne thine zigan bi then herebergan, *pasce hœdos tuos juxta tabernacula. w.* Then weynegen dieren *assimilatus, Parvis feris assimilatus.* Von thannon sint mith then wiuon bezeychenet thie guode fielan, *Quare per faminas significantur bonæ animæ. w.* Ze then linebergon, *cancellis. w.* Ze then thie nithana sint, *is qui desursum sunt. w.* Mit then bezeston saluon, *cum optimis unguentis. w.* Bi then dugethen, *per virtutes. w.* Also thiu lilia is under then thornan, *sicut lilium est inter spinos. w.* Sihet uz then venstion, *despicit per fenestras.* And wardet van then linebergon, *& prospicit per cancellos. w.* An then conventiculis, *In conventiculis. w.* Ande van then dugathan quam guod liumunt, *& à virtutibus venit bona fama. w.* That mugat gi ant- kennian uuell an thiem is uuaron uuordon, *hoc vos possitis benè discernere ex verbis illius veris. C. C.* Lob thu in tugenlicher aht, und lat den kranken also leben als im von arte is gessacht, *vive tu in virtutis existimatione, & sine impotentes vitam instituere, prout illis à naturâ consentaneum est. w.* Da uuir dih gefehen sculen, unde den engilen geliche uuortine lib ane tot haben sculen, *ubi te videbimus, & angelis similes facti in cælo convixerimus. Ofr. apud Lamb,*

Acc. Thie, &c. Thiu binda ze samene thuinget thie maniga ther lokko, *vitta colligat fasciculum capillorum. w.* Wanda siu thie sconen, ande thie suozen ephela bired, *quia pulchra & suavia poma fert. w.* Her overspringet thie huuela, *transiit colles. w.* Thie angelica præsidia hauon ich gescaphat, *angelica præsidia ego feci. w.* Hiro kind vuchta so ernsthafto wither the Christenen, *ejus liberi pugnant tam vehementer contra Christianos. w.* Geng im thuo uuêd thia man sprecan, *tum abiit ad loquendum contra homines. C. C.* So lerdâ thie helago Crist thia is guodun jungron, *sic docuit sanctus Christus bonos suos discipulos. C. C.*

V. Articuli in linguâ Francicâ eleganter præponuntur pronomibus possessivis, ut apud Græcos & Italos: ut, ther thin weyniga gardo, ther in Judæâ was, *hortulus tuus, qui in Judæâ erat. w.* Vone thannan thiu thin dextra wirthet vone mir gezieret mit *palmâ victoriæ, Quamobrem dextra tua à me ornata est cum palmâ victoriæ. w.* Einigh is thiu min duua, *unica est mea columba. w.* Thiu min ecclesia catholica. w. Wille ich jemer gehugan thero finero michalen genathan, *semper meminero magnarum ejus gratiarum. w.* So lerdâ thie helago Crist thia is guodun jungron, *sic docuit sanctus Christus bonos suos discipulos.*

VI. Articulus ponitur etiam eleganter inter substantivum & adjectivum: ut, Mestar thie guodo, *bone Magister.* heland thie guodo, *saluator bone.* fromin thie guodo, *domine bone. C. C.* Thuo guuet im oc mid is huuiskie Joseph thie guodo, so ic God mahtig uualdand uuelda, *tum discessit cum suâ familiâ Josephus bonus, sicut Deus dominus omnipotens mandavit. C. C.* Thar uuas thes marien stuol an er dagon adal cuninges Dauides thes guoden, *ibi antiquitus erat solium celebris illius patriæ regis Davidis boni. C. C.* Thar ico bethero uuas thes heli- thes hand mahal endi oc theru helagan thernum Marium thera guodum, *ibi amborum erant (celebrata) nuptiæ, herois & sanctæ virginis Mariæ bonæ. C. C.*

VII. Articulus indefinitus apud Franco-Theotiscos est nomen numerale, quod nomini substan- tivo præpositum, ostendit ejus significationem esse indeterminatam, sive quod rem aliquam in- certam significat; estque duplex vel quantitatis continuæ vel discretæ.

VIII. Articulus indefinitus quantitatis continuæ est sume, *aliquis;* præfigitur nominibus res per partes vel gradus divisibiles significantibus.

IX. Articulus indefinitus quantitatis discretæ, vel numeri, est ein, eyn vel en, *unus;* sumelich, *quidam;* pluraliter sumeliche. de quibus in capite de pronomine.

Exempla.

An enaro copstedt, *in quodam foro. C. C.* Thuo fundun sia ena thar fruodon man sittean bi them seuue, *tum invenerunt ibi quendam sapientem virum sedentem juxta mare. C. C.* An ena uuostinneâ guuet Godes suno, *Dei filius abiit in quendam desertum. C. C.* Sume stund est tempus actionis, sume stund tempus contemplationis. w. Thuo waron sumeliche proceres thie ther beythe woldan joh in me credere, joh legem carnaliter observare, *Tum erant quidam proceres, qui vellent & in me credere, & legem carnaliter observare. w.*